

Utvärderingsplan Socialfonden i Sverige 2014-2020

Nationellt socialfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning 2014-2020

CCI: 2014SE05M9OP001

Innehåll

Utvärderingsplan Socialfonden i Sverige 2014-2020	3
Utgångspunkt 1: Mål och förväntade resultat	4
Operationaliseringar av målen.....	7
Utgångspunkt 2: Analytiskt väl underbyggda satsningar och komplementaritet	12
Utgångspunkt 3: Användbarhet och kommunikationsstrategi	12
Återföring och lärande	14
Kommunikation och strategisk påverkan.....	16
Ramverk för utvärderingen: organisation, resurser och dataunderlag	17
Planerade utvärderingsinsatser	21
Utvärdering av genomförandet	21
Utvärdering av sysselsättningsinitiativet för unga	21
Utvärdering av horisontella principer	22
Effekt- och effektivitetsutvärderingen.....	23
Bilaga: Grundläggande beskrivning av projektutvärderingen	25
Kvalitetskrav	25
Krav på utvärderarens erfarenhet och kompetens.....	25
Krav på utvärderingens funktion och innehåll.....	25
Krav gällande användbarhet, förankring och återföring.....	27
Övriga förutsättningar för uppdrag.....	27

Utvärderingsplan Socialfonden i Sverige 2014-2020

Syftet med utvärderingen, enligt den fondgemensamma förordningen, är att: ”förbättra kvaliteten på programmens utformning och genomförande samt att bedöma deras effektivitet och verkan. Programmens verkan ska utvärderas mot bakgrund av de respektive europeiska struktur- och investeringsfondernas uppdrag i förhållande till målen i unionens strategi för smart och hållbar tillväxt för alla och med hänsyn till programmets omfattning i förhållande till BNP och arbetslöshetsrelaterade mål inom det berörda programområdet, där så är lämpligt.”¹

I syfte att planera, styra och säkerställa nyttan av utvärderingsinsatserna ska den förvaltande myndigheten, enligt den fondgemensamma förordningen, ta fram en utvärderingsplan som ska beslutas av övervakningskommittén. Utvärderingsplanen riktar sig primärt till övervakningskommittén och den förvaltande myndigheten Svenska ESF-rådet.

Utifrån kommissionens riktlinjer syftar planen specifikt till att:

- förbättra utvärderingarnas kvalitet genom noggrann planering, inklusive identifiering och insamlande av nödvändig statistik och information;
- möjliggöra välinformerad styrning och beslutsfattande grundat på utvärderingsresultat i genomförandet av programmen;
- utgöra ett ramverk för planering av resultat- och effektutvärderingar;
- garantera att information från utvärderingar finns tillgänglig till årsrapporter och framstegsrapporter;
- underlätta kommissionens syntetisering av utvärderingsresultat från olika medlemsstater och utbyte av utvärderingsresultat mellan medlemsstater;
- säkerställa att tillräckliga resurser avsätts för utvärdering under programperioden.²

Enligt kommissionens riktlinjer ska utvärderingsplanen tydliggöra utvärderingsinsatsernas syfte och omfattning. Den ska även innehålla ett organisatoriskt ramverk för genomförande av programutvärdering där ansvar, rollfördelning, samverkan och tillgång till nödvändig utvärderingskompetens beskrivs.³ En strategi för hur utvärderingsresultaten ska komma till användning och kommuniceras ska ingå liksom en tidplan och en budget. Planen ska också innehålla en lista över planerade programutvärderingar inklusive en tidplan för varje utvärdering. Utvärderingarnas inriktning och tematik bör också beskrivas och motiveras i planen.⁴

Utvärderingsplanen ska beslutas av övervakningskommittén och kan ses över årligen vid behov. Såväl den förvaltande myndigheten som övervakningskommittén kan initiera en uppdatering av

¹ Gemensam förordning för strukturfonderna 2014-2020 nr 1303/2013, Artikel 54.1

² Guidance Document on Evaluation Plans, Monitoring and evaluation of European Cohesion Policy, Europeiska kommissionen, sid. 4.

³ Personella resurser ska enligt EU-kommissionens guidelines beskrivas i utvärderingsplanen och ingår därför.

⁴ Guidance Document on Evaluation Plans, Monitoring and evaluation of European Cohesion Policy, Europeiska kommissionen

planen. Listan på planerade utvärderingar bör vara öppen för tillägg och förändringar. Mer specifik information om utvärderingarnas inriktning, metodval och tillgänglig data samt en mer detaljerad tidplan och budget bör tillhandahållas i samband med att specifika utvärderingsinsatser är förestående.⁵

Utvärderingsinsatserna i Socialfonden görs på olika nivåer: projekt, regional och programnivå. Projektutvärderingen har två syften. För det första ska den bidra med väl underbyggd kunskap till projektägare/styrgrupp och projektledare om projektets utveckling och om hur resultaten kan användas/integreras i organisationens utvecklingsbehov eller i andra organisationer som kan vara mottagare av projektets resultat. För det andra ska den bidra med väl underbyggd kunskap till Svenska ESF-rådet och dess uppdragsgivare (regeringen och EU-kommissionen) om hur projekten bidrar till att uppfylla utlysningens syfte/n. Se även bilaga för ytterligare information om utvärdering av projekt. Därutöver pågår ett utvecklingsarbete med att implementera en utvärderingsmodell, kallad klusterutvärdering, som syftar till att ta ett samlat grepp om ett antal projekt eller en utlysning som jobbar mot samma mål.

Utvärderingsplanen är primärt avgränsad till utvärdering på programnivån. Utvärdering på programnivån har följande utgångspunkter:

- 1) programmets mål och förväntade resultat,
- 2) analytiskt välgrundade satsningar och komplementaritet samt
- 3) användbarhet och kommunikationsstrategi.

Nedan följer en redogörelse för var och en av dessa tre utgångspunkter.

Utgångspunkt 1: Mål och förväntade resultat

Utvärderingarna ska kopplas till de mål som finns på olika nivåer i genomförandet: regionala planer, det svenska socialfondsprogrammets samt EU:s övergripande mål för sammanhållningspolitiken.

Partnerskapsöverenskommelsen (PÖ) för programperioden 2014–2020 beskriver Sveriges prioriteringar inom ramen för de Europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna): Europeiska regionalfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden. PÖ lägger grunden till förbättrad samordning mellan de fyra fonderna för att säkerställa synergier och undvika överlappning dem emellan, i syfte att nå ett mer effektivt programgenomförande och ett sammantaget bättre utfall av insatserna.

Målet för EU:s sammanhållningspolitik under programperioden 2014-2020 är att bidra till smart, hållbar och inkluderande tillväxt för alla.⁶ Det är det överordnade målet för samtliga ESI-

⁵I enlighet med Guidance Document on Evaluation Plans, Monitoring and evaluation of European Cohesion Policy, Europeiska kommissionen

⁶Europa 2020 - En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla, Meddelande från kommissionen KOM(2010) 2020.

fonder. Enligt PÖ ska Europeiska socialfonden bidra till måluppfyllelsen genom de tematiska målen 8, 9, 10⁷:

- Främja hållbar och kvalitativ sysselsättning och arbetskraftens rörlighet (tematiskt mål 8).
- Främja social delaktighet och bekämpa fattigdom och diskriminering (tematiskt mål 9).
- Investera i utbildning och i vidareutbildning, inklusive yrkesutbildning för färdigheter och livslångt lärande (tematiskt mål 10).

Det övergripande målet för det nationella socialfondsprogrammet är att bidra till en väl fungerande arbetsmarknad och en varaktigt ökad sysselsättning på lång sikt.⁸ Nedan beskrivs socialfondsprogrammets målstruktur och förväntade resultat:

Mål	Vad vill Socialfonden uppnå, förväntade resultat?
1.1	<p><u>Stärka kompetensen hos i huvudsak sysselsatta kvinnor och män, men även hos personer som står långt från arbetsmarknaden, i enlighet med arbetsmarknadens och den enskilda arbetsplatsens behov.</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Stärkt ställning på arbetsmarknaden för deltagande kvinnor och män, bl.a. genom ökad kompetens och större nätverk.• En förbättrad och mer utvecklad arbetsorganisation på arbetsplatsen t.ex. av betydelse för synliggörandet av kompetensöverföring mellan erfarna och nyanställda medarbetare, eller för att minska arbetsrelaterade besvär. Breddad rekryteringsbas för deltagande arbetsgivare.• Bidragit till att arbetsmarknadens behov av arbetskraft och kompetens tillgodosetts.• Bidragit till ett hållbart arbetsliv genom att fler stannat kvar längre i arbetslivet.
1.2	<p><u>Ökad samverkan och förstärkt koppling mellan utbildning, arbetsliv och arbetsplatsförlagt lärande.</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Utvecklade metoder för samverkan mellan branscher, utbildningsanordnare och myndigheter avseende organisering och kvalitetssäkring av lärande på arbetsplatsen.• Förbättrad tillgång till och relevans av lärande på arbetsplatsen.• Tillgodosett arbetsmarknadens behov av kompetens.• Förstärkt koppling, och underlättad övergång mellan, utbildning och arbetsliv för ungdomar och andra nytillträdande på arbetsmarknaden.
2.1	<p><u>Kvinnor och män som står långt från arbetsmarknaden ska komma i arbete, utbildning eller närmare arbetsmarknaden.</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Bidragit till att kvinnor och män som står långt från arbetsmarknaden kommer i arbete eller kommer närmare arbetsmarknaden.

⁷ Partnerskapsöverenskommelsen, Regeringens skrivelse 2013/14:218, En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015-2020, N2015/5297/RT.

⁸ Nationellt socialfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning 2014-2020, sid 25

2.2	<u>Underlätta etableringen i arbetslivet och öka deltagandet i utbildning för unga (15-24 år) kvinnor och män.</u> <ul style="list-style-type: none">• Bidragit till att unga kvinnor och män som står långt från arbetsmarknaden kommer i arbete eller utbildning.• Utvecklat eller tillämpat metoder som förebygger avhopp från gymnasieskolan.
2.3	<u>Kvinnor och män som står särskilt långt från arbetsmarknaden ska komma i arbete, utbildning eller närmare arbetsmarknaden.</u> <ul style="list-style-type: none">• Bidragit till att kvinnor och män som står särskilt långt från arbetsmarknaden kommer i arbete, utbildning, arbetsmarknadspolitiska program eller kommer närmare arbetsmarknaden.
3.1	<u>Öka sysselsättningen och deltagandet i utbildning hos unga (15-24 år) arbetslösa kvinnor och män och andra unga som varken arbetar eller studerar.</u> <ul style="list-style-type: none">• Ökad sysselsättning och ökat deltagande i utbildning bland unga, särskilt bland de som löper störst risk för långtidsarbetslöshet och framtida arbetsmarknadsrelaterade problem.• Minskad inaktivitet bland arbetslösa unga kvinnor och män, framförallt de unga som är inaktiva.• Ökat antal företag som startas av unga som varken arbetar eller studerar.
Horisontellt	<u>Icke-diskriminering och lika villkor vad gäller arbete</u> <p>Målet är att projekten främjar icke-diskrimineringsperspektivet i sin verksamhet genom att kunskap om diskriminering används i utformning och genomförande av projekten.</p>
Horisontellt	<u>Personer med funktionsnedsättningar är delaktiga i arbetslivet</u> <p>Målet är att projekten främjar tillgänglighetsperspektivet i sin verksamhet genom att identifiera och undanröja hinder för tillgänglighet, och på så sätt möjliggör för kvinnor och män med olika funktionsnedsättningar att bli delaktiga i projektets insatser.</p>
Horisontellt	<u>Lika villkor för kvinnor och män på arbetsmarknaden</u> <p>Målet är att projekten främjar jämställdhetsperspektivet i sin verksamhet genom att kunskap om kvinnors och mäns olika förutsättningar och villkor på arbetsmarknaden används i analyser och vid genomförande av projekten.</p>
Horisontellt	<u>Hållbar utveckling</u> <ul style="list-style-type: none">• I Socialfonden är det framförallt om den sociala dimensionen av hållbar utveckling som ska beaktas. Det görs genom tillämpning av övriga horisontella principer, beskrivna ovan.• Den ekologiska dimensionen beaktas genom att insatser för ökad sysselsättning och tillväxt kan kombineras med ett miljöperspektiv som utgår från miljö kvalitetsmålen, med särskilt fokus på förebyggande av och anpassning till klimatförändringarna. Ekologisk hållbarhet kan användas som krav på avgränsade insatser, men är inte obligatoriskt för samtliga projekt.

Källa: Nationellt socialfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning 2014-2020.

Utvärderingen ska även kunna fånga oväntade och indirekta effekter av satsningarna, det vill säga sådana som helt eller delvis ligger utanför ovan beskrivna målbild.

Operationaliseringar av målen

Under den innevarande programperioden har EU lagt ett större fokus på att mäta effekter av socialfondsprogrammet. En förutsättning för att mäta effekter är att det finns möjlighet att identifiera en jämförelsegrupp av individer/företag/organisationer som inte deltagit och att utfall kan mätas även för denna grupp. Svenska ESF-rådet har därför valt att operationalisera de övergripande målen för respektive programområde på ett sådant sätt att de är uppföljningsbara i offentligt producerad statistik. Operationaliseringarna förutsätter tillgång till mikrodata vilket kräver tillstånd från personuppgiftsansvariga. Det innebär att effektutvärdering på programnivå bör innehålla dessa utfall, men behöver inte begränsas till dessa. Operationaliseringarna nedan täcker inte alla måldimensioner. Andra operationaliseringar görs inom uppföljningen som även de kan utgöra underlag för effektutvärdering. Det finns också ett behov av att använda kvalitativa dimensioner för att följa de processer och resultat som inte enkelt låter sig mätas med kvantitativa utfallsmått. Utvärdering av den typen av effekter kan göras med hjälp av exempelvis fallstudier och processspårning.

Mål 1.1. och mål 1.2.

Målbilden inom programområde 1 är komplicerad att operationalisera eftersom insatserna syftar till att stärka ställningen på arbetsmarknaden för deltagare som redan befinner sig i arbete. Både mål 1.1. och 1.2. har som syfte att stärka kompetensen hos redan anställda, direkt i mål 1.1 och indirekt i mål 1.2. Ett viktigt förbehåll är emellertid att projekt i mål 1.2 inte alltid kommer att ha deltagare. Programområdet syftar också till att förbättra arbetsorganisationer och skapa möjligheter för lärande mellan anställda och/eller för att minska arbetsrelaterade besvär.

Enligt samhällsekonomisk forskning kan stärkt kompetens, arbetsplatslärande och god arbetsrelaterad hälsa både komma individen och arbetsgivaren till gagn. Om kvinnor och män får en högre kompetens i de arbetsuppgifter de redan har förväntas denna insats leda till att arbetsplatsens konkurrenskraft kan ökas. För att ta den privata sektorn som exempel kan det innebära att företag som deltagit i åtgärden förväntas få en högre konkurrenskraft jämfört med företag som inte deltagit. Konkurrenskraften kan mätas genom att utvecklingen av omsättning, arbetsproduktivitet och/eller vinster i företagen som deltagit är mer positiva än för företag som inte deltagit.

För den enskilde kan en kompetensutvecklingsinsats innebära att dennes konkurrenskraft på arbetsmarknaden stärkts. Enskilda människors konkurrenskraft är svår att mäta, men det finns indikatorer som åtminstone till delar fångar detta. Om en individs konkurrenskraft stärkts kan det innebära att inkomsten av arbete ökar till följd av nya mer kvalificerade arbetsuppgifter. Insatserna kan också bidra till att förändra hur deltagare tänker kring sin eller sina anställdas kompetens och vilka vägar i arbetslivet som är möjliga och önskvärda. Det kan även innebära att deltagare söker nya utmaningar på grund av den ökade kompetensen och slutligen kan det innebära att kvinnor och män i lägre omfattning blir av med jobb och, i de fall det inträffar, att tiden i arbetslöshet blir lägre. Kompetensinsatser kan också bidra till att möjliggöra för otraditionella val och på så sätt kan insatserna bidra till att bryta de könssegregerade mönstren i arbetslivet. Operationaliseringen av målen inom programområde 1 tar därför fasta på detta:

- a) Inkomstutvecklingen hos deltagare är mer positiv än för en jämförbar grupp av icke deltagare.
- b) Andelen deltagare som byter arbetsgivare är större bland gruppen deltagare än för en jämförbar grupp av icke deltagare.
- c) Andelen deltagare som hamnar i arbetslöshet är lägre än för en jämförbar grupp av icke deltagare.
- d) Den summerade tiden i arbetslöshet för de deltagare som kommer i arbetslöshet är lägre än för en jämförbar grupp av icke deltagare
- e) Lägre antal sjukdagar än jämförbar grupp
- f) Deltagare väljer i högre grad att bryta den könssegregerande normen kring anställningsval än jämförbar grupp.

Utöver de dimensioner som utfallsmåtten ovan fångar bör utvärderingen även, med hjälp av andra typer av metoder, studera dels indirekta effekter av kompetensutveckling, dels hur satsningarna bidrar till bättre arbetsmiljö och lärande mellan medarbetare. Även mål 1.2 behöver delvis andra utvärderingsverktyg. Samtidigt syftar även projekten i mål 1.2 i förlängningen till att stärka ställningen för individer och kan utvärderas på individnivå.

Mål 2.1. – 2.3.

Den gemensamma målbilden för programområde 2 är att arbetslösa kvinnor och män efter deltagande övergår till arbete och/eller utbildning eller på annat sätt kommer närmare arbetsmarknaden. Målet omfattar även minskade avhopp från gymnasieutbildning.

Svenska ESF-rådet har valt att operationalisera övergången från arbetslöshet till arbete med tre olika definitioner:

1) Övergång till arbete:

- a) En större andel av de som har deltagit har fått en inkomst av anställning eller egenföretagande jämfört med jämförbara kvinnor och män som inte har deltagit.
- b) En större andel av de som har deltagit har gått över till det som inom arbetsmarknadsstatistiken klassas som att ha erhållit jobb jämfört med jämförbara kvinnor och män som inte har deltagit. Förutom att ha erhållit ett osubventionerat heltidsarbete på den öppna arbetsmarknaden innefattar detta övergångar till sökandekategorier som arbetsförmedlingen klassat som jobb, exempelvis deltids- och temporära anställningar.
- c) En större andel av de som har deltagit har erhållit ett osubventionerat heltidsarbete på den öppna arbetsmarknaden jämfört med jämförbara kvinnor och män som inte har deltagit.

Utfall a) kan även användas för att operationalisera formuleringen att en individ närmat sig arbetsmarknaden.

2) Övergång till utbildning:

En större andel av deltagarna ska efter insatsen ha blivit avaktualiserade med orsak "reguljär utbildning" (avaktualiseringsorsak 7 i arbetsförmedlingens statistik) jämfört med jämförbara kvinnor och män som inte deltagit. Detta mål kan även följas upp genom att en större andel av deltagarna har en studierelaterad inkomst (olika typer av studiestöd och studielån) än en jämförbar grupp av kvinnor och män som inte deltagit.

3) Närmare arbetsmarknaden:

En större andel av deltagarna har fått en inkomst av arbete eller egenföretagande jämfört med jämförbara kvinnor och män som inte har deltagit.

Det första steget för de deltagare som är utanför arbetskraften, det vill säga utan arbete och inte registrerade hos arbetsförmedlingen, är att komma in i arbetskraften.

Att ha kommit närmare arbetsmarknaden kan även kompletteras med mätningar av den självupplevda progressionen eller andra utfall som inte täcks av offentlig statistik. Även vid sådan utvärdering är det relevant att använda jämförelsegrupper. Målet är då att en större andel av deltagarna i projekten ska uppleva att de står närmare arbetsmarknaden jämfört med en jämförbar grupp av kvinnor och män som inte deltagit. Det kommer inte göras på programnivå, men skulle kunna göras i avgränsade insatser utifrån relevans. För att utveckla metoder för att mäta stegförflyttningar närmare arbetsmarknaden som till exempel inte syns i register avser Svenska ESF-rådet att utveckla ett samarbete med det nationella nätverket för samordningsförbunden som bedrivit utvecklingsarbete inom området.

Mål 3

Operationaliseringen av mål 3 sammanfaller med de som finns under mål 2.

Utveckling av organisationer och strukturer samt programmets samlade avtryck

Förutom att utrusta kvinnor och män för att stärka deras ställning i arbetslivet förväntas socialfondsprogrammet bidra till utveckling på organisations- och strukturnivå. Påverkan på organisationsnivå kan innebära att nya arbetssätt och samverkansformer utvecklas inom projekten och implementeras i ordinarie verksamhet. Det kan innebära att deltagande organisationer blir mer effektiva i sitt arbete som följd av förbättrade arbetssätt och samarbetsformer. Inom mål 1.2 kommer Svenska ESF-rådet att följa upp hur många projekt som utvecklar nya metoder och tillämpar dem i ordinarie verksamhet.

Strukturpåverkan handlar om att påverka arbetslivet på så sätt att det på arbetsplatsnivå skapas bättre förutsättningar att ta till vara på individernas olika kompetenser. Uppföljningen av de horisontella principerna (se avsnittet nedan) utgör ett viktigt underlag för att dra slutsatser om programmets bidrag på det här området.

Programmets bidrag till regionala och nationella utvecklingsbehov, däribland sådana på en mer strukturell nivå, möjliggörs också av att satsningarna grundar sig i väl analyserade utvecklingsområden som tar sin utgångspunkt i regionala och nationella planer. Utlysningars avgränsning och tydlighet blir avgörande för att kunna utvärdera i den mån insatserna bidrar till

dessa utvecklingsområden. Satsningarnas innehåll och resultat bör sedan svara mot de utvecklingsbehov som identifierats i de regionala planerna.

I syfte att kunna utvärdera programmets samlade avtryck är det viktigt att det råder konsistens mellan mål på olika nivåer och i tillämpningen av desamma. Kongruens mellan nationella mål, regionala handlingsplaner, mål i utlysningar och prioritering av projekt behöver finnas för att resultat på regional nivå ska kunna bilda underlag för utvärderingar av den samlade effekten på programnivå. Planerade mål och målgrupper initialt behöver dessutom överensstämja med vad som sedan görs. Detta behöver säkerställas både i utlysningsprocessen, i beredningsprocessen och under genomförandet inom ramen för den uppföljning som samordnarna utför.

Horisontella principer

I socialfondsprogrammet uttrycks att ekonomisk, social och ekologisk långsiktigt hållbar utveckling hänger samman. Med det menas att hållbar utveckling förutsätter en effektiv ekonomi, men också att resurserna brukas utan att förbrukas, en god social sammanhållning och att demokratiska grundvärden respekteras. De horisontella principerna kommer att utvärderas som processmål syftande till att stärka programgenomförandet och därmed målen i programmet.

Som underlag till utvärdering av de horisontella principerna kan underlagen från uppföljningssystemet användas. Tabellen nedan beskriver operationaliseringen av de horisontella principerna i uppföljningssystemet.

Mål enligt programmet	Hur ska det uppnås?/Delmål	Aktivitetsindikator (mäter verksamhet, aktivitet, utfall)	Resultatindikator (mäter resultat),
Icke-diskriminering och lika villkor vad gäller arbete	<ul style="list-style-type: none"> • Projekten har kunskap om diskriminering som de använder i utformning och genomförande av projekten. (PO1 & PO2) • Utomeuropeiskt födda kvinnor och män har kommit i arbete, utbildning eller närmare arbetsmarknaden (PO2) • Nyanlända kvinnor och män har kommit i arbete, utbildning eller närmare arbetsmarknaden (PO2) 	<ul style="list-style-type: none"> • Att projekten har kunskap/analys prövas av samordnare. • Bedömningsskala saknas än så länge. (PO1 & PO2) • Aktivitetsindikatorer för deltagare i PO 2, antal kvinnor/män: • Utomeuropeiskt födda • Nyanlända 	<ul style="list-style-type: none"> • Att projekten har kunskap/analys prövas av samordnare. Bedömningsskala saknas än så länge. (PO1 & PO2) • Resultatindikatorer för utpekade målgrupper i (se aktivitetsindikatorerna) kvinnor/män (PO2): • Andel i sysselsättning efter 6 mån • Andel i utbildning efter 6 mån • Andel i arbetsmarknadspolitiskt program efter 6 mån • Andel som registrerat sig hos AF efter 6 mån

Kvinnor och män med funktionsnedsättning är delaktiga i arbetslivet	<ul style="list-style-type: none">• Projekten har kunskap som de använder för att identifiera och undanröja hinder för tillgänglighet. (PO1 & PO2)• Kvinnor och män som har funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har kommit i arbete, utbildning eller närmare arbetsmarknaden (PO2)	<ul style="list-style-type: none">• Att projekten har kunskap/analys prövas av samordnare. Bedömningsskala saknas än så länge. (PO1 & PO2)• Aktivitetsindikator för deltagare i PO 2, antal kvinnor/män:• Kvinnor och män som har funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga	<ul style="list-style-type: none">• Att projekten har kunskap/analys prövas av samordnare. Bedömningsskala saknas än så länge. (PO1 & PO2)• Resultatindikatorer för kvinnor och män som har funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, i PO 2, kvinnor/män:• Andel i sysselsättning efter 6 mån• Andel i utbildning efter 6 mån• Andel i arbetsmarknadspolitiskt program efter 6 mån• Andel som registrerat sig hos AF efter 6 mån
Lika villkor för kvinnor och män på arbetsmarknaden	<ul style="list-style-type: none">• Projekten har kunskap om kvinnors och mäns olika förutsättningar och villkor på arbetsmarknaden, vilken används i analys och i genomförande av projekten. (PO1 & PO2)• Minskad könssegregering på arbetsmarknaden (delmål under vart och ett av programmets särskilda mål). (PO1 & PO2)• Utomeuropeiskt födda kvinnor som var arbetslösa har kommit i arbete, utbildning eller närmare arbetsmarknaden (PO2)• Redovisning och uppföljning av deltagare görs uppdelat på kvinnor och män. (PO1 & PO2)	<ul style="list-style-type: none">• Bedömningsskala gällande projektens kunskap (PO1 & PO2)• Könssegregering bland sysselsatta deltagare (PO1 & PO2)• Antal utomeuropeiskt födda kvinnor som är arbetslösa (inkl. långtidsarbetslösa) eller ej förvärvsarbetande (PO 2)• Alla aktivitetsindikatorer tas fram uppdelade på kvinnor/män. (PO1 & PO2)	<ul style="list-style-type: none">• Förändring i bedömning av projektens kunskap mellan första och andra bedömningstillfället. (PO1 & PO2)• Könssegregering bland sysselsatta deltagare efter 1 resp. 2 år (PO1 & PO2)• Resultatindikatorer för utomeuropeiskt födda kvinnor (PO2):• Andel i sysselsättning efter 6 mån• Andel i utbildning efter 6 mån• Andel i arbetsmarknadspolitiskt program efter 6 mån• Andel som registrerat sig hos AF efter 6 mån• Alla resultatindikatorer tas fram uppdelade på kvinnor/män. (PO1 & PO2)

En avslutande kommentar gällande hållbar utveckling måste ges. Eftersom hållbar utveckling enligt programmet till stor del ska beaktas genom tillämpning inom den sociala dimensionen, vilken återfinns i övriga horisontella principer, tas hållbar utveckling inte upp enskilt. Gällande den ekologiska dimensionen kan dock nämnas att uppföljning kommer ske av hur många projekt som verkar för en övergång till en koldioxidsnål och resurseffektiv ekonomi. På programnivån kommer projekt som tillämpar principen om ekologisk hållbarhet utvärderas mot programmets mål på samma sätt som övriga projekt. Däremot kan det vara relevant att initiera utvärderingar för avgränsade och relevanta satsningar med fokus på ett ekologiskt hållbarhetsperspektiv.

Utgångspunkt 2: Analytiskt väl underbyggda satsningar och komplementaritet

Socialfondsprogrammet anger att Svenska ESF-rådet ska arbeta med ”kumulativ kunskapsuppbyggnad”⁹ och kommissionens riktlinjer för utvärderingsplanen anger att utvärderingens inriktning ska relevansgöras i förhållande till det rådande kunskapsläget.

Förenklat innebär det att utvärderingen ska bidra till att fondens satsningar inte går till att ”uppfinna hjulet igen”. I detta arbete har myndighetens utvärdering och analysverksamhet en central roll. Arbetet syftar till att

- a) säkerställa analytiskt underbyggda satsningar.
- b) bidra till att satsningar kompletterar och är relevanta i förhållande till satsningar som sker dels inom ramen för övriga ESI-fonder, dels inom ramen för ordinarie politik.

Myndighetens analyskapacitet har stärkts internt i jämförelse med föregående programperioder. Syftet är att säkerställa att de satsningar och utvärderingar som görs bidrar till att Socialfonden bygger sin verksamhet på tidigare erfarenheter och aktuell vetenskaplig evidens. Insatserna ska komplettera såväl EU:s som regeringens uppsatta arbetsmarknadspolitiska mål.

Utgångspunkt 3: Användbarhet och kommunikationsstrategi

Syftet med utvärderingen är enligt socialfondsprogrammet 2014-2020 att *ge förutsättningar för spridning och därmed möjliggöra tillämpning av metoder och arbetssätt*.¹⁰ Detta är det övergripande syftet enligt programtexten. Svenska ESF-rådet vill därutöver förordna ett upplägg som tar hänsyn till att utvärderingen och dess resultat har olika syften på olika nivåer. För att säkerställa nytta och spridning av utvärderingsresultaten bör även utvärderingsplanen kopplas till kommunikationsplanen.

Kunskapsbehovet ser olika ut för aktörer på olika nivåer. En projektägare har inte samma kunskapsbehov som den förvaltande myndigheten. Därför måste utformningen av utvärderingen ta sin utgångspunkt i de specifika kunskapsbehov som olika aktörer har, från projektledare till programförvaltare.¹¹

⁹ Nationellt socialfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning 2014-2020, Särskild bilaga gällande uppföljning och utvärdering, sid 4

¹⁰ Nationellt socialfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning 2014-2020, sid 27

¹¹ Programutvärderingen för Europeiska Socialfonden i Sverige 2007-2013, Ramböll Management, sid 34-35

Utgångspunkten för utvärderingsansatsen är att den ska skapa största möjliga nytta för de aktörer som på olika nivåer bidrar till socialfondsprogrammets genomförande. Dessa sammanfattas i tabellen nedan:

Användare	Användningsområde för utvärderingens resultat
Övervakningskommittén	<p>ska granska programmets genomförande och framstegen när det gäller att uppnå dess mål.¹²</p> <p>ska undersöka alla frågor som påverkar programmets resultat, inklusive resultatöversynen.¹³</p> <p>får lämna synpunkter till den förvaltande myndigheten om genomförandet och utvärderingen av programmet, inklusive åtgärder för att minska stödmottagarnas administrativa börda.¹⁴</p>
Strukturfonds- partnerskap/regionala tillväxtansvariga	<p>Säkra koppling mellan finansierade insatser och regionala strategier</p> <p>Återföring av resultat till aktörer som är relevanta för att säkra att resultat av satsningar tillvaratas och tillämpas</p> <p>Ge underlag för prioritering av framtida projekt</p>
Svenska ESF-rådet	<p>Bidra till återföring av resultat till aktörer som är relevanta för att säkra att resultat av satsningar tillvaratas</p> <p>Bidra till lärande och erfarenhetsutbyte i regionala strukturer för tillväxtarbete</p> <p>Utgöra underlag till åiterrapportering av resultat till uppdragsgivare regionalt, nationellt och på EU-nivå</p> <p>Särskilt ansvara för spridning av resultat från nationella satsningar</p> <p>Bidra till ändamålsenlig planering och design av projekt</p>

¹² Gemensam förordning för strukturfonderna 2014-2020 nr 1303/2013, art 49.1

¹³ Gemensam förordning för strukturfonderna 2014-2020 nr 1303/2013, art 49.2

¹⁴ Gemensam förordning för strukturfonderna 2014-2020 nr 1303/2013, art 49.4

	Forma utlysningar Pröva projektansökningar
Projektägare/Styrgrupp (Gäller projekt- utvärderingen)	Underlag för projektstyrning, i synnerhet kopplat till syftet med projektet, dess mål och förväntade effekter. (snarare än administrativa och organisatoriska delar av projektet) Underlag för beslut om implementering i reguljär verksamhet
Projektledare (Gäller projekt- utvärderingen)	Underlag för projektstyrning, i synnerhet kopplat till syftet med projektet, dess mål och förväntade effekter. (snarare än administrativa och organisatoriska delar av projektet) Underlag för återrapportering till finansier
Övriga relevanta intressenter	Bidra till lärande och handlande

Återföring och lärande

Tabellen ovan kan ses som en bruttolista över användare och användningsområden för utvärdering inom Socialfonden. Givet att utvärderingsplanen är avgränsad till programutvärderingen är emellertid inte alla nivåer lika relevanta. Nedan beskrivs hur återföring och lärande är tänkt att fungera gentemot för programutvärderingen centrala användare.

ÖK/Svenska ESF-rådet

Utifrån Svenska ESF-rådets perspektiv kommer utvärderingsresultaten inte minst ligga till grund för olika typer av återrapporteringar till kommissionen och regeringen. Sammanställningar av genomförda utvärderingar kommer inkluderas i de årsrapporter som förvaltande myndighet lämnar till kommissionen årligen från 2016 till slutet av programperioden (31 maj utom 2017 och 2019 då de lämnas 31 juni). Därutöver kommer programutvärderingen bidra till den utökade rapporteringen i framstegsrapporterna 2017 och 2019 (senast 31 aug) med följande:

- Bedömning av programmets måluppfyllelse med avseende på de särskilda målen under investeringsprioriteringarna i respektive program.
- Bedömning av programmets bidrag till önskad förändring av angivna resultatindikatorer.

- 2019 ska programutvärderingen göra en bedömning av ESI-fondernas gemensamma bidrag till EU:s strategi för smart, hållbar och inkluderande tillväxt.¹⁵

Årsrapporterna som lämnas 2017 och 2019 innefattar utökade krav, framförallt på resultat och delmålsuppfyllnad. Därutöver ska en slutrapport lämnas in 31 december 2022. Förvaltande myndighet lämnar underlag till rapporterna före slutligt leveransdatum.

Utöver ovan nämnda återrapportering ska utvärderingarna även ligga till grund för de separata årsrapporter som gäller sysselsättningsinitiativet för unga 31 maj 2016 samt 2018.

Återföringen av resultat till ÖK samt dess AU sker på två olika sätt:

- Löpande processinriktad återföring under tiden som utvärderingsinsatserna pågår.
- I samband med att utvärderingarnas slutresultat presenteras vid föredragningar för kommittén och när utvärderingsresultat redovisas i utvärderingsrapporterna samt tidigare nämnda års- och framstegsrapporter till kommissionen.

En viktig utgångspunkt för den återkoppling som görs till övervakningskommittén är att den ska vara tydlig och kunna ge information om hur programmet implementeras och ge signaler om både sådant som fungerar och sådant som inte fungerar. Samtidigt ska återföring bidra till ett lärande.

Regionalt

Socialfondsprogrammet betonar att utvärderingen ska ha tydlig regional förankring. Vad gäller återföringen av utvärderingsresultat är följande plattformar centrala:

- Strukturfondspartnerskapen är en viktig aktör hos vilka utvärderingsresultat ska presenteras och diskuteras.
- Reglabs "Utvärderingsnätverk", initierat av Tillväxtverket, är en möjlig kanal där Svenska ESF-rådet medverkar. Deltagare i nätverket är aktörer med regionalt utvecklingsansvar samt myndigheter, intresseorganisationer och utvärderingskonsulter som är verksamma inom området regional tillväxtpolitik.
- Regionala tillväxtansvariga.

Eftersom Socialfonden till stor del implementeras genom regionala handlingsplaner är det viktigt att programutvärderingen även ger återkoppling till strukturfondspartnerskap, regionala tillväxtaktörer och andra relevanta regionala aktörer. Det är viktigt utifrån flera perspektiv, dels för att eventuella justeringar i programgenomförandet som utvärderingen lyfter fram som kritiska behöver förankras regionalt för att vinna kraft i praktiken, dels för att säkra lärande och återföring i syfte att främja regional utveckling.

¹⁵ Guidance Document on Evaluation Plans, Monitoring and evaluation of European Cohesion Policy, Europeiska kommissionen, sid 4.

Kommunikation och strategisk påverkan

I enlighet med kommissionens krav kommer alla utvärderingar liksom utvärderingsplanerna publiceras och spridas.¹⁶ Ett minimum är tillgängliggörande på egna webbplatser.

För att säkerställa öppenhet och spridning av utvärderingsresultaten kommer de rapporter som tas fram att publiceras på Svenska ESF-rådets hemsida.

Utvärderingsplanen ska stödja ESF-rådets kommunikationsstrategi. Under hela programperioden sprids information och kunskap om projektens resultat. Under en programperiod varierar kommunikationsbehov, budskap och målgrupper. Kommunikationen har flera syften och mål och aktiviteterna riktar sig delvis mot olika målgrupper under olika delar av programperioden. Utvärderingen bör vara ett stöd till de kommunikationsinsatser som syftar till att sprida resultat. Resultatspridningsaktiviteterna ska i första hand nå målgrupper och individer som har inflytande över beslut och kan medverka till att resultat kan spridas och tillämpas i större skala. Dessa kommunikationsaktiviteter riktar sig i huvudsak mot de strategiskt viktiga målgrupperna berörda politiker, myndigheter, beslutsfattare och tjänstemän samt arbetsmarknadens parter.¹⁷ Kommunikationsaktiviteter och resultatspridning ska också genomföras och riktas till den intresserade allmänheten, för att öka kunskap om och förståelse för EU:s sammanhållningspolitik och hur fonderna används för att utjämna olikheter och fördela möjligheter till män och kvinnor i alla medlemsstater.

¹⁶ Gemensam förordning för strukturfonderna 2014-2020 nr 1303/2013, Artikel 54-56

¹⁷ Kommunikationsstrategi för Europeiska Socialfonden i Sverige 2014-2020, Svenska ESF-rådet, sid 16-17

Ramverk för utvärderingen: organisation, resurser och dataunderlag

Medlemsstaterna ska, enligt den fondgemensamma förordningen art. 54.2, tillhandahålla de resurser som krävs för att genomföra utvärderingarna, och säkerställa att förfaranden finns för att ta fram och samla in de uppgifter som krävs för utvärderingar, inklusive uppgifter rörande allmänna och, där så är lämpligt, programspecifika indikatorer.

Det organisatoriska ramverket för programutvärderingen inbegriper Svenska ESF-rådet, övervakningskommittén och dess arbetsutskott och fondsamordningsgruppen för de myndigheter som förvaltar ESI-fonderna.

Förvaltande myndighet

Personella resurser för analys, utvärdering och uppföljning motsvarar cirka 6 heltidstjänster varav två har speciellt ansvar för utvärderingsfrågorna. Det finns därutöver samordnare på regionkontoren/nationella enheten som är kontaktpersoner för uppföljning, utvärdering och analys. Sammantaget har Svenska ESF-rådet förstärkt och kompetenshöjt kapaciteten gällande utvärdering denna programperiod.

Enligt den fondgemensamma förordningen¹⁸ ska de som utför utvärdering inom Socialfonden fungera ”fristående från de myndigheter som har ansvar för genomförandet”. Oberoende säkras genom att det är extern utvärderingsexpertis som upphandlas och genomför utvärderingsinsatserna. Utvärderingskompetensen i Sverige kan betraktas som god vad gäller kvalitet och tillgång generellt. Oberoendet stärks dessutom genom övervakningskommitténs roll kopplat till programutvärderingen.

Svenska ESF-rådet ansvarar för att beställa och följa upp uppdragen som genomförs utifrån denna utvärderingsplan. Valet av utvärderingarnas inriktning och utvärderingsfrågor görs av ESF-rådet i dialog med ÖK AU och ÖK. Valet av metod görs på en övergripande nivå av ESF-rådet i dialog med ÖK AU och den externa expertis som anlitas för uppdragen. I särskilda fall kan även andra interna och externa experter bidra till att definiera metoder inför beställning av utvärdering.

Övervakningskommitténs och dess arbetsutskotts roll

Svenska ESF-rådet ansvarar för att i samråd med övervakningskommittén identifiera ämne, syfte och tidpunkt för de utvärderingsaktiviteter som planeras. Detta görs genom att övervakningskommittén beslutar om och granskar genomförandet av utvärderingsplanen och uppföljningen av resultaten av utvärderingarna.¹⁹ Övervakningskommitténs arbetsutskott huvuduppgift är, enligt utskottets arbetsordning, att förbereda frågor som kommittén ska behandla. En särskilt viktig uppgift är att delta i Svenska ESF-rådets arbete med att upprätta en

¹⁸ Gemensam förordning för strukturfonderna 2014-2020 nr 1303/2013, art. 54.3

¹⁹ Gemensam förordning för strukturfonderna 2014-2020 nr 1303/2013, art 110.1b Se även tabellen på sidan 7 i detta dokument för tydliggörande av övervakningskommitténs roll utifrån den fondgemensamma förordningen.

utvärderingsplan för programutvärdering samt att vid regelbundna möten följa upp planens genomförande.

Fondsamordningsgruppen för uppföljning och utvärdering

I enlighet med PÖ samarbetar Svenska ESF-rådet med Tillväxtverket och Jordbruksverket. Inom fondsamordningen finns en arbetsgrupp bestående av utvärderingsansvariga från de olika myndigheterna. Uppgiften är att samordna utvärderingsinsatserna så långt som möjligt syftande till att effektivisera utvärderingarna av de olika fonderna och ge en samlad bild av hur fondernas insatser går framåt i enlighet med ambitionerna i PÖ och Europa 2020 strategin. Arbetsgruppen ska initiera och genomföra fondövergripande uppföljnings- och utvärderingsarbete och sprida erfarenheter och kunskap. Vidare ska gruppen fungera som ett forum för utbyte av kunskap och erfarenheter kring uppföljning och utvärdering av respektive program. En uppgift för arbetsgruppen är att bidra i arbetet med framstegsrapporterna till kommissionen. Arbetsgruppen syftar även till att belysa komplementariteten mellan fonderna och skapa underlag för en samlad bild över fondernas sammantagna bidrag till strukturförändringar för smart och hållbar tillväxt för alla.

Vetenskaplig referensgrupp

För att stärka kvaliteten i den stora utvärderingen av Socialfondens resultat och effekter (som kommer att pågå 2019 och 2020), har Svenska ESF-rådet ambitionen att knyta en vetenskaplig referensgrupp till uppdraget. Den vetenskapliga referensgruppen är tänkt att bidra med expertkompetens både vad gäller utvärdering och de sakområden som är relevanta för utvärderingen, främst inom arbetsmarknadspolitik och kompetensförsörjning.

Regional förankring

Socialfondsprogrammet betonar särskilt att utvärderingen under programperioden ska ha tydlig regional förankring. I avsnitt om återföring beskrivs hur regionala aktörer får ta del av utvärderingens resultat. I syfte att säkra att utvärderingen också väger in regionala behov så är strukturfondspartnerskapen och dess regionala planer centrala delar. SFP är representerade i ÖK och har därmed inflytande över utvärderingsplanen och utvärderingarna. Dessutom finns det ytterligare viktiga aktörer som bör delta i dialogen, bland andra regionala och lokala utvecklingsansvariga.

Involvering av arbetsmarknadens parter

Parternas delaktighet är av avgörande betydelse under genomförande, övervakning och utvärdering av det nationella programmet.²⁰ Parternas delaktighet i utvärderingen möjliggörs genom att de är representerade i övervakningskommittén.

²⁰ Nationellt socialfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning 2014-2020, sid 122

Dataunderlag

Mot bakgrund av snävare budgetramar och mer uppmärksamhet på vad såväl Socialfonden som övriga EU-fonder gör för nytta, behöver tillgängliga resurser användas på ett mer effektivt sätt. Detta innebär ökade krav på att redovisa resultat av Socialfondens insatser. För uppföljningen har detta tagit sig uttryck i en ambitiös uppsättning av gemensamma indikatorer.

Av socialfondsförordningen (EU 1304/2013) framgår de gemensamma indikatorer som samtliga medlemsländer ska rapportera till kommissionen. Indikatorerna delas upp i tre kategorier:

- Utfallsindikatorer som beskriver de deltagare och organisationer som tar del av insatserna samt projekt.
- Omedelbara resultatindikatorer som redovisar förändringar för deltagarna inom en månad efter avslutad insats.
- Långsiktiga resultatindikatorer som redovisar situationen för deltagarna sex månader efter avslutad insats.

Medlemsländerna kan dessutom komplettera de gemensamma indikatorerna med programspecifika indikatorer. Det svenska socialfondsprogrammet har kompletterats med en programspecifik indikator. Det är en långsiktig resultatindikator för projektverksamheten med lydelsen "Antal projekt som utvecklat nya verktyg, strukturer eller metoder och som tillämpas sex månader efter projektavslut."

De projekt som beviljas stöd kategoriseras efter innehåll och inriktning. Kategoriseringen görs för att få underlag att ta fram indikatorer samt för att följa upp programmet i andra avseenden. Kategoriseringen gör det också möjligt att systematisera information om projektens verksamhet och inriktning på aggregerad nivå. Totalt är det femton olika kategoriseringar som görs.

I det operativa programmet finns även sex indikatorer som avser tekniskt stöd. Samtliga mål i det operativa programmet täcks inte av de gemensamma eller programspecifika indikatorerna. Därför har Svenska ESF-rådet utvecklat ytterligare indikatorer så att en heltäckande uppföljning av programmet kan göras, det gäller till exempel indikatorer för de horisontella principerna.

De indikatorer som avser projekt eller organisationer hämtas från Svenska ESF-rådets ärendehanteringssystem. De allra flesta indikatorerna avser deltagare och dessa hämtas in i ett system som är en utveckling av det system som introducerades under programperioden 2007–2013. Förenklat fungerar systemet så att projekten rapporterar deltagarnas personnummer till SCB som sedan matchar dessa mot relevanta register och tar fram de indikatorer som ska redovisas.

Denna organisering är, enligt Svenska ESF-rådet, mera effektivt än andra tänkbara alternativ, till exempel att projekten själva rapporterar färdiga indikatorer direkt till myndigheten.

I den jämförelsen har det systemet fyra stora fördelar genom att det medför:

- Minskad administrativ börda för projekten
- Skyddet av deltagarnas personliga integritet
- Kvalitetssäkring av redovisade indikatorer

- Relativt låg kostnad för uppföljning och utvärdering

De långsiktiga resultatindikatorerna i programområde 2 och 3 bygger på registeruppgifter. Den långsiktiga resultatindikator som finns för programområde 1 däremot bygger på enkätutskick till deltagarna. Eftersom svarsfrekvensen är relativt låg har Statistiska centralbyrån (SCB) gjort en bortfallsanalys och utifrån denna kalibrerat svaren för att kunna tillhandahålla mer tillförlitliga uppgifter.

Viktiga utvecklingsinsatser som gjorts till denna programperiod är att utveckla de återrapporter projekten får i samband med att de rapporterar. Mallar som gör att projekten kan sköta all deltagarredovisning i en mall har tagits fram och informationen har förbättrats. Datainsamlingen från projekten började i oktober och även om systemet i stort fungerar mycket bra finns det områden som behöver förbättras. Till exempel kan informationen till projektägare och deltagare ytterligare förbättras och redovisningen av indikatorerna kan göras mer tillgänglig.

Effektutvärdering

Inför den nuvarande programperioden har ambitionerna höjts både från EU-kommissionen och från regeringen avseende förmågan att mäta effekterna av socialfondsinsatserna. Det är framförallt kontrafaktisk effektutvärdering samt teoribaserad effektutvärdering som betonas i Socialfondens styrdokument.²¹ På programnivån tar utvärdering av effekter utgångspunkt i de utfallsmått som beskrivs i avsnittet om operationaliseringar. Eftersom det måste gå viss tid mellan det att insatsen initieras och att eventuella förändringar i företagets omsättning eller sysselsättning kan registreras kommer effektutvärderingarna att göras under senare delen av programperioden.

För att skapa förutsättningar för effektutvärderingar av nya arbetssätt bör Svenska ESF-rådet, enligt socialfondsprogrammet, eftersträva modeller för kontrafaktisk utvärdering som tillämpar så kallad successiv implementering eller användning av experiment där deltagare väljs ut slumpmässigt.²² Den här typen av metoder är inte möjlig för utvärdering på programnivån men kan tillämpas på projekt- och utlysningnivå. Den här typen av utvärderingar ställer särskilda krav på hur projekten utformas, väl definierade och avgränsade arbetssätt och målgrupper som tillämpas konsekvent under hela genomförandet samt tydliga och dokumenterade förfaranden för hur deltagare rekryteras in i projekten. Därför är det inte möjligt och/eller relevant att tillämpa på alla typer av satsningar i Socialfonden. Istället bör satsningar som ska utvärderas på det här sättet väljs strategiskt.

²¹ Guidance Document on Evaluation Plans, Monitoring and evaluation of European Cohesion Policy, Europeiska kommissionen, sid 9-10

²² Nationellt socialfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning 2014-2020, Särskild bilaga gällande uppföljning och utvärdering, sid 3

Planerade utvärderingsinsatser

I detta avsnitt redovisas planerade utvärderingsinsatser. Som nämntes i inledningen kommer listan att uppdateras löpande under programperioden. Beskrivningen av utvärderingsinsatser som är nära förestående är mer detaljerad än för de som ligger längre bort i tiden. De utvärderingsinsatser som ingår i utvärderingsplanen är sådana som per definition finansieras inom programperioden. För att studera satsningarnas eventuella effekter på längre sikt krävs andra finansieringsmodeller.

Utvärdering av genomförandet

Inom ramen för fondsamordningsgruppen pågår ett arbete med att beställa en gemensam utvärdering som omfattar alla ESI-fonder i Sverige. Insatsen planeras att starta i början av 2016 och rapportera resultat under 2016.

De övergripande syftena med den föreslagna utvärderingen är:

- Att utreda om genomförandeorganisationernas arbetssätt på ett ändamålsenligt och effektivt sätt bidrar till uppfyllandet av Europa 2020-målen. Detta innefattar att belysa:
 - i) hur väl de enskilda fonderna/programmets rutiner och arbetsformer är utformade för att kunna bidra till uppfyllandet av programmålen och
 - ii) hur genomförandet är anpassat för att bidra till uppfyllandet av Europa 2020-målen på ett sätt så att synergier utnyttjas och så att de enskilda programmen genomförs effektivt.
- Att genom en fondgemensam utvärdering av genomförandeorganisationerna lägga grunden för en fondgemensam rapportering i framstegsrapporterna.
- Att, i de programspecifika utvärderingarna, använda de enskilda programmen som varandras referensobjekt i utvärderingen. Förekomsten av dessa reella referensalternativ, som komplement till exempelvis tidigare programperioder, ger större möjligheter att utvärdera respektive program gentemot realistiska alternativ istället för hypotetiska alternativ. På detta sätt utnyttjas potentialen i fondsamordningen för att förbättra utvärderingarna av respektive program.

Utvärdering av sysselsättningsinitiativet för unga

Utifrån förordningen ska den första delen av programutvärderingen av sysselsättningsinitiativet genomföras under 2015. Mot denna bakgrund har myndigheten under september gått ut med ett förfrågningsunderlag för en direktupphandling. Vid tidpunkten för utvärderingen har endast få deltagare fullföljt insatsen varpå utvärderingen blir mindre omfattande och har sitt fokus på satsningens inriktning, implementering och utvärderingsbarhet. Utvärderingen kommer att

genomförs oktober-december 2015. Utvärderingens preliminära resultat kommer att avrapporteras på övervakningskommitténs sammanträde i december.

Syftet med utvärderingen, så som det formulerats i förfrågningsunderlaget, är:

- Att övergripande beskriva och undersöka hur väl genomförandet av sysselsättningsinitiativet är inriktat och organiserat, av Svenska ESF-rådet och övriga relevanta aktörer som ingår i genomförandet, för att satsningen sammantaget ska bidra till målen och förväntade effekter. Utvärderingen ska beskriva och bedöma satsningarnas inriktning, typer av finansierade aktiviteter och målgrupper samt hur väl jämställdhets- och tillgänglighetsperspektiven har integrerats i insatserna. Rekommendationer ska utgå från vad som är möjligt att göra givet de ramar som finns och den fas som satsningen befinner sig i.
- Att utvärdera i vilken mån insatsen är organiserad och igångsatt på ett sätt som ger möjlighet att utvärdera dess effekter och att dra lärdomar av den.

Utvärderingens resultat ska kunna användas till det fortsatta arbetet med genomförande av sysselsättningsinitiativet samt till att bidra med underlag till Svenska ESF-rådets återrapporteringar till kommissionen. Utvärderingen har således ett framåtblickande syfte och ska kunna ge rekommendationer om hur Svenska ESF-rådet och övriga relevanta aktörer kan arbeta. Eftersom få deltagare har avslutat insatsen under 2015 är det inte möjligt att utvärdera resultat och effekter.

Utvärdering av sysselsättningsinitiativets effekter kommer att påbörjas hösten 2017/våren 2018 och ska, enligt förordningen, vara avslutad senast 31 december 2018.

Utvärdering av horisontella principer

Ett viktigt ämne för utvärderingen är de horisontella principernas roll i programgenomförandet. Målet med de horisontella principerna återfinns inte med nödvändighet i specifika åtgärder. Istället ska dessa återspeglas – horisontellt – och vara integrerade i alla åtgärder och projekt som finansieras via ESI-fonderna.

- a) Har myndigheterna skapat förutsättningar i genomförandet för att de horisontella principerna nyttjas som ett verktyg i planeringen och i genomförandet av projekten?
- b) Hur har de horisontella principerna hanterats i respektive programs genomförande? Vilka är skillnaderna och motiven till skillnaderna mellan programmen?
- c) Hur hanteras de horisontella principerna i praktiken? Är genomförandet utformat så att de horisontella principerna integreras i insatserna?
- d) Hur bidrar de horisontella principerna, och den praktiska tillämpningen av dessa, till uppfyllandet av Europa 2020-målen? Är genomförandet utformat så att de horisontella principerna bidrar till uppfyllandet av Europa 2020-målen?

De horisontella principernas roll i genomförandet ska utgöra del i samtliga utvärderingar. Utöver det kan det vara relevant att, med tanke på de horisontella principernas centrala roll i Socialfonden, genomföra en separat fördjupad studie kring dessa frågor.

Effekt- och effektivitetsutvärderingen

Den avslutande delen av programutvärderingen är utvärdering av programmets effekter och effektivitet. I effektutvärderingen utvärderas stödets effekter, det vill säga bedömningar/skattningar av i vilken grad som framkomna resultat är effekter av programmet och vad i programmet som bidragit till effekterna. I utvärderingen bedöms även stödets effektivitet, det vill säga bedömning av resultaten i förhållande till de resurser som använts.

Denna utvärdering startar hösten 2018 och ska kunna leverera resultat som kan ligga till grund för kommande program och/eller liknande satsningar.

Utgångspunkten för effektutvärderingen är om programmet når de mål samt förväntade effekter som är uppsatta samt om denna måluppfyllelse är en effekt av programmet.

En preliminär utgångspunkt för effektutvärderingen är de förslag på utvärderingsfrågor som specificeras i socialfondsprogrammet²³ och de utfallsmått som beskrivs på sidan 6-9 under rubriken "Operationalisering av målen".

Ytterligare en viktig utgångspunkt för effektutvärderingen är måluppfyllelsen i förhållande till Europa 2020 målen.

Ytterligare precisering och bearbetning av utvärderingens inriktning och frågeställningar görs under planeringsfasen av utvärderingen.

Övergripande Budget och planering av utvärderingar

Den tentativa budgeten nedan inbegriper sådana utvärderingsinsatser som finansieras inom ramen för programutvärderingen.

Tidsplan	Utvärderingsinsats	Budget
Jan 2016 – dec 2016	Utvärdering av genomförandeorganisationen	1 mnkr
Okt 2015 – dec/jan 2015	Utvärdering av sysselsättningsinitiativet, del 1.	0,25 mnkr
Jan – dec 2018	Utvärdering av sysselsättningsinitiativet, del 2	1 mnkr
Dec 2018 – dec 2020	Effekt och effektivitetsutvärdering	3 mnkr
	Utvärdering av horisontella principer	1 mnkr

²³ Nationellt socialfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning 2014-2020, Särskild bilaga gällande uppföljning och utvärdering, sid 5

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

Utvärderingsplan
ESF i Sverige 2014-2020

Dnr. 2015/00831
CCI:
2014SE05M9OP001

Eventuella andra utvärderingsinsatser
på programnivå som efterhand
bedöms relevanta.

Bilaga: Grundläggande beskrivning av projektutvärderingen

I följande avsnitt beskrivs dels vilka krav som ställs på projektutvärderingen, dels vilka syften och vilken nytta den ska bidra med.

Kvalitetskrav

Utvärderingstjänster ska ligga i linje med de kvalitets- och innehållsliga krav som Svenska ESF-rådet ställer på projektutvärderingen. Syftet är att hålla hög kvalitet på utvärderingarna för att bidra till att nå de mål som finns i Socialfondsprogrammet. Följande krav ska ställas på utvärderare av projekt:

Krav på utvärderarens erfarenhet och kompetens

- Utvärderaren **ska** ha genomfört och avslutat minst 2 utvärderingar med ett tillfredsställande resultat inom Socialfondens verksamhetsområden, det vill säga arbetsmarknad, arbetsliv, socialpolitik och utbildning.
- Utvärderaren **ska** behärska och kunna tillämpa någon eller några relevanta metoder för att studera både effekter och vad som förklarar effekterna. Utvärderingen bör ta sin utgångspunkt i en förändringsteori för den insats som ska utvärderas. Med förändringsteori avses en beskrivning av hur insatsen i fråga är tänkt att fungera, för vem, under vilka omständigheter och hur insatsen kan relateras till de förväntade resultaten.

Krav på utvärderingens funktion och innehåll

Projektutvärderingarna har tre primära syften:

- Bidra med väl underbyggd kunskap till projektägare/styrgrupp och projektledare om projektets utveckling och underlag gällande hur resultaten kan bidra till organisationens utvecklingsbehov eller andra organisationer som kan vara mottagare av projektets resultat.
- Bidra med väl underbyggd kunskap till Svenska ESF-rådet och dess uppdragsgivare (regeringen och EU-kommissionen) om hur projekten bidrar till att uppfylla utlysningens syfte/n.
- Bidra med kunskap till andra för projektet relevanta aktörer.

Utvärderingen ska ligga till grund för lärande både under projektgenomförandet och efter avslutat projekt. I den löpande utvärderingen har utvärderaren olika typer av roller i olika faser av genomförandet av ett projekt eller en satsning:

Fas	Utvärderingens funktion/innehåll
Formativ fas	Stödja projektledningen med att formulera målsättningar och förändringsteori, samt att säkra förutsättningar för utvärdering av effekter och resultat. Denna roll kommer utvärderaren framförallt att ha under projektets analys- och planeringsfas. Stöd till projektledning inom ovan nämnda områden
Summativ fas	Följa upp och utvärdera projektet och dess genomförande utifrån den förändringsteori och de målsättningar som formulerats under föregående fas. Återföring av resultat och bidra till lärande inom projektet och hos de användare och intressenter som identifierats och involverats i utvärderingen.

Utvärderarna ska designa och genomföra utvärderingar utifrån de utvärderingsfrågor som Svenska ESF-rådet och projekten formulerar utifrån sina kunskapsbehov och utlysningens mål. Processen med att formulera utvärderingsfrågor bör ske i dialog mellan uppdragsgivaren, projektet och utvärderaren utifrån vilka behov och resurser som finns samt vilka förutsättningar, exempelvis vad gäller tillgång till data, som finns för att besvara olika frågeställningar.

Projektutvärderingens utvärderingsfrågor tar sin utgångspunkt i kunskapsbehov på olika nivåer och kan vara:

- **Särskilda frågor för enskilda projekt.** Dessa formuleras av projektägare och projektledning. Projektspecifika utvärderingsfrågor: process- och måluppfyllelse? Hur var insatsen uppbyggd? Hur bidrar projekten till projektägarens strategi och utvecklingsbehov? Återskapa projektets tänkta förändringsteori utifrån utlysningen och programmets logik.
- **Gemensamma för en utlysning.** Dessa formuleras av Svenska ESF-rådet och de intressenter som ingår i utformandet av en utlysning. Utvärderingsfrågor på utlysningsnivå: hur bidrar projekten till utlysningens förväntade resultat och effekter?

Det är viktigt att de lokala projekten formulerar relevanta och uppföljningsbara mål samt säkerhetsställande av att relevant information löpande samlas in. Det är viktigt att man tidigt

(helst innan start av projekt) har diskuterat och kommit fram till vilken central information som skall identifieras ifrån register samt vilket behov det finns för att kontinuerligt komplettera existerande registerstatistik. Det är också viktigt att varje projekt säkerställer att de indikatorer som finns definierade i det svenska programmet stödjer utvärderingen såväl på projekt som på programnivå.

Krav gällande användbarhet, förankring och återföring

- Anbudsgivaren ska bidra till att identifiera de olika behov som finns hos aktörer och intressenter på olika nivåer i genomförandet. De ska också identifiera när behoven finns och i vilka processer.
- Anbudsgivaren ska arbeta utifrån att utvärderingen ska generera nytta för de aktörer och intressenter i genomförandet som identifierats som relevanta mottagare för utvärderingen.
- Anbudsgivaren ska säkerställa att utvärderingen mynnar ut i rekommendationer som kan användas i syfte att driva projektet och verksamheten framåt under projekttiden och efter projektavslut.
- Anbudsgivaren ska säkerställa att utvärderingen har en systematisk återföring under hela utvärderingsprocessen till samtliga användare/mottagare för utvärderingen på olika nivåer.

Övriga förutsättningar för uppdrag

Utvärderaren ska:

- Kunna utvärdera utifrån standarden för jämställdhetsintegrering (läs mer [här: http://www.esf.se/Documents/V%C3%A5ra%20program/Socialfonden%202014-2020/150204GSministandard%20SLUTVERSION.pdf](http://www.esf.se/Documents/V%C3%A5ra%20program/Socialfonden%202014-2020/150204GSministandard%20SLUTVERSION.pdf)) och socialfondsprogrammets krav gällande lika möjligheter: jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering (läs mer i [socialfondsprogrammet](#)). Utvärderaren ska kunna utvärdera i vilken grad jämställdhetsintegrering och arbetet med lika möjligheter bidragit till uppfyllelse av målen. För att göra detta ska anbudsgivaren antingen besitta egen kompetens eller tillgodose kravet genom underkonsult som ska delta i samtliga relevanta faser av utvärderingen. Med relevant kompetens avses genusvetenskaplig akademisk kompetens och/eller relevant praktisk erfarenhet av utvärdering av jämställdhetsintegrering och jämställdhetsåtgärder.
- Arbeta utifrån metoder som har stöd i vetenskap och/eller beprövad erfarenhet.
- Säkerställa tillgång till mikrodata, exempelvis genom samarbete med forskningsinstitutioner eller universitet, i utvärderingsuppdrag som kräver det.

- Samverka med andra utvärderare, om det är relevant. Syftet med samverkan är att dela erfarenheter och kunskap både gällande utvärdering och projektens innehåll mellan utvärderare, temagrupper och representanter för projekt och projektägarorganisationer och Svenska ESF-rådets personal.
- Samverka med processtöd och temagrupper i Socialfonden. I Socialfonden finns temagrupper som syftar till att skapa kunskapsunderlag inom tematiska områden samt processtöd som syftar till att stödja projektutveckling. Mot bakgrund av att deras uppdrag delvis ligger nära utvärderarnas uppdrag ska dessa ömsesidigt kunna bistå varandra när det är relevant. Det kan handla om utbyte av information och samordning av vissa uppgifter.